

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
PETICIJŲ KOMISIJA**

**IŠVADA
DĖL VIRGINIAUS JURGAČIO PETICIJOS**

2022 m. lapkričio 16 d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisija 2022 m. lapkričio 16 d. posėdyje iš esmės išnagrinėjo Virginijaus Jurgaičio peticiją ir priėmė sprendimą teikti Seimui išvadą atmesti šioje peticijoje pateiktą pasiūlymą papildyti Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 361 straipsnio 4 dalies 2 punktą, nustatant, kad civilinėse ir administracinėse bylose draudžiama remtis senesne negu 5 metų teismų praktika. Sprendimas priimtas atsižvelgus į Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuomonę.

Civilinio proceso kodekso 361 straipsnio 4 dalies 2 punkte nustatyta, kad kasacinio teismo konstatuojamoje nutarties (nutarimo) dalyje turi būti nurodyta aktuali teismų praktikai teisės taikymo ar aiškinimo nagrinėjamoje byloje taisyklė. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, būdamas vienintelis kasacinis teismas Lietuvoje, užima ypatingą vietą bendrosios kompetencijos teismų sistemoje. Kasacija yra ekstraordinari teismo sprendimų teisėtumo kontrolės forma, galima tik išimtiniais atvejais, kuriuos apibrėžia Civilinio proceso kodekso 346 straipsnis. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, kaip kasacinio teismo, paskirtis – per kasacinėse nutartyse suformuotus precedentes užtikrinti vienodą bendrosios kompetencijos teismų praktiką valstybėje (viešojo kasacijos funkcija)¹.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje yra nurodęs, kad esami aukštesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismų sukurti precedentai atitinkamų kategorijų bylose susaisto ne tik žemesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismus, priimančius sprendimus analogiškose bylose, bet ir tuos precedentes sukūrusius aukštesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismus (*inter alia* Lietuvos apeliacinį teismą ir Lietuvos Aukščiausiąjį Teismą). Taip pat tai, kad bendrosios kompetencijos teismų praktika atitinkamų kategorijų bylose turi būti koreguojama ir nauji teismo precedentai tų kategorijų bylose gali būti kuriami tik tada, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, konstituciškai pagrindžiama ir pateisinama. Toks bendrosios kompetencijos teismų praktikos koregavimas (nukrypimas nuo teismus ligi tol saiščiusių ankstesnių

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 21 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-439/2011.

precedentų ir naujų precedentų kūrimas) visais atvejais turi būti deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojamas atitinkamuose bendrosios kompetencijos teismų sprendimuose. Nei naujų teismo precedentų kūrimas, nei teismo precedentų argumentavimas (pagrindimas) negali būti tokie valiniai aktai, kurie nėra racionaliai teisiškai motyvuoti. Jokio naujo teismo precedento sukūrimo ar argumentavimo negali lemti atsitiktiniai (teisės atžvilgiu) veiksniai. Būtent tokį – tik tada, kai tai yra neišvengiamai, objektyviai būtina, atliekamą ir visais atvejais deramai (aiškiai ir racionaliai) argumentuojamą – bendrosios kompetencijos teismų praktikos koregavimą (nukrypimą nuo teismus ligi tol saiščiusių ankstesnių precedentų ir naujų precedentų kūrimą) pagal savo kompetenciją turi užtikrinti atitinkamai Lietuvos apeliacinis teismas ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas². Taigi, oficialiojoje konstitucinėje jurisprudencijoje pabrėžiama, kad teismų praktika turėtų būti formuojama nuosekliai ją plėtojant, o nukrypimas nuo jau sukurtų ankstesnių precedentų turi būti paremtas objektyviomis teisinėmis aplinkybėmis bei argumentais, tačiau negali būti susietas su teisiškai nemotyvuotais kriterijais.

Teisingumo ministerijos vertinimu, peticijoje pasiūlytas draudimas civilinėse bylose remtis senesne nei 5 metų teismų praktika iš esmės pažeistų teismų praktikos stabilumo ir nuoseklumo principų esmę, taip pat neatitiktų Konstitucinio Teismo jurisprudencijos. Teismų praktikos nuoseklumas ir neprieštarinumas gali būti suprantami kaip prielaidos efektyviai asmenų pažeistų teisių gynybai, o, pritarus peticijoje pateiktam siūlymui, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas negalėtų nuosekliai plėtoti teismų praktikos, vadovautis ir seniai gyvuojančiais aktualiais precedentais, todėl teismų praktika būtų sunkiai prognozuojama. Be to, pritarus atitinkamiems Civilinio proceso kodekso pakeitimams, galimai būtų sukurtas disbalansas taikant teismų praktiką – žemesnės instancijos bendrosios kompetencijos teismai savo sprendimuose galėtų vadovautis senesniais nei 5 metų kasacinio teismo precedentais, nes toks ribojantis terminas jiems būtų netaikomas, tačiau pats Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, plėtodamas praktiką, savo senesniais nei 5 metų precedentais negalėtų vadovautis ir teisės aiškinimus privalėtų teikti iš naujo.

Papildomai atkreiptinas dėmesys, kad ir šiuo metu teismai turi vadovautis naujausia teismų praktika, o precedentai negali būti taikomi mechaniškai – be kitų svarbių aplinkybių, įvertinamas ir jų sukūrimo laikotarpis³, todėl, Teisingumo ministerijos vertinimu, dabartinis reguliavimas, nustatytas Civilinio proceso kodekse, yra pakankamas, o bet koks bandymas teismų praktikos formavimą ir galimybę vadovautis tokia praktika sieti su konkrečiu laikotarpiu teisingumo vykdymą paverstų nominaliu, organišką teismų praktikos plėtros neužtikrinančiu procesu.

² Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 28 d. nutarimas.

³ Žr., pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. balandžio 7 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-183-248/2015.

Pastebėtina, kad Civilinio proceso kodekso 361 straipsnis reglamentuoja išimtinai kasacinio teismo nutarties (nutarimo) turinio aspektus, o peticijoje siūlomais pakeitimais siekiama iš esmės uždrausti Lietuvos Aukščiausiajam Teismui civilinėse ir administracinėse bylose remtis senesne nei 5 metų teismų praktika. Šiame kontekste svarbu pastebėti, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas formuoja vienodą bendrosios kompetencijos teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus⁴. Tuo tarpu vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus bei kitus teisės aktus formuoja Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas⁵. Vis dėlto tie patys argumentai, dėl kurių yra nepriimtinas siūlymas drausti Lietuvos Aukščiausiajam Teismui remtis senesne nei 5 metų teismų praktika, būtų taikytini ir tuo atveju, jei būtų siekiama drausti Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui remtis atitinkama praktika.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, bei vadovaujantis teismų praktikos stabilumo bei nuoseklumo principais, nėra tikslinga papildyti peticijoje nurodytą Civilinio proceso kodekso nuostatą, susijusią su kasacinio teismo nutarties turiniu.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos peticijų įstatymo 12 straipsnio 3 dalimi ir Seimo Peticijų komisijos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Seimo 1999 m. lapkričio 11 d. nutarimu Nr. VIII-1408 „Dėl Seimo Peticijų komisijos nuostatų patvirtinimo“, 28 punktu, Seimo Peticijų komisijos išvada dėl V. Jurgaičio peticijoje pateikto pasiūlymo atmetimo teikiama Seimui, taip pat siūloma įtraukti į Seimo rudens sesijos darbotvarkę Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Peticijų komisijos išvados dėl Virginijaus Jurgaičio peticijos“ projektą.

Komisijos pirmininkas

Edmundas Pupinis

Rasa Griciūtė, tel. (8 5) 239 6817, el. p. rasa.griciute@lrs.lt

⁴ Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 23 straipsnio 2 dalis.

⁵ Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 31 straipsnio 2 dalis.